

The Hebrew University of Jerusalem

Syllabus

MEDIEVAL JEWRY UNDER CROSS AND CRESCENT - 13124

Last update 20-04-2015

HU Credits: 4

Degree/Cycle: 1st degree (Bachelor)

Responsible Department: History of the Jewish People & Contemporary Jewry

Academic year: 1

Semester: Yearly

Teaching Languages: Hebrew

Campus: Mt. Scopus

Course/Module Coordinator: Elisheva Baumgarten, Miriam Frenkel

Coordinator Email: elisheva.baumgarten@mail.huji.ac.il;
mfrenkel@pluto.mscc.huji.ac.il

Coordinator Office Hours: wed 11-12

Teaching Staff:

Prof Elisheva Baumgarten
Dr. Miriam Frenkel

Course/Module description:

An introduction to the history of the Jews in the Middle Ages under Islam and Christianity

Course/Module aims:

Provide basic familiarity with the Middle Ages and accepted methods in historical study

Learning outcomes - On successful completion of this module, students should be able to:

ability to read and discuss secondary sources independently

Attendance requirements(%):

none

Teaching arrangement and method of instruction: Lecture accompanied by power point

Course/Module Content:

see hebrew

Required Reading:

Reading of required readings as marked on the syllabus

שיעור 1: ימי הביניים : בין מה למה? מה הם ימי הביניים היהודיים? (אלישבע)

היסטוריה ותיקוף; היסטוריה יהודית? תדמית התקופה; משמעות השם; בעיות יסוד המיוחדות לתקופה.

ח"ה בן-ששון, 'ימי הביניים היהודיים - מה הם?' בתוך: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 378-359.

י' כ"ץ, 'מקומם של ימי הביניים בתולדות ישראל', בתוך: מ' בר-אשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 209 - 225

ש' בארון, 'גטו ואמנציפציה. האם עלינו לשנות את ההשקפה המסורתית?' בתוך: הנ"ל: ממדיה העולמיים של ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו, עמ' 51 - 61

Marina Rustow and Elisheva Baumgarten, "Comparative Medieval Perspectives,"

InThe Bloomsbury Companion to Jewish History (London, 2014).

5.11

שיעור 2: מסגרות המקום (מרים)
יהודים וגאוגרפיה; מפת היישובים היהודיים בשלהי העת העתיקה; נפילת האימפריה הרומית; כיבוש
האסלאם; העולם החדש ומיקומם של היהודים בו.

Peter Brown, *The World of Late Antiquity*, London 1971, Chapter XIV, pp. 172-187.
שלמה נאמן, כיצד צמחה תרבות המערב? מבט על ההיסטוריה של ימי הביניים, תל אביב 1981, עמ'
22-39.

אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערבים, תל אביב 1996, עמ' 73-49.
ש' בארון, 'הרהורים על הדימוגרפיה ההיסטורית של היהודים בימי קדם ובימי הביניים', בתוך: נתיבי
הגות ותרבות. ספר היובל ל"א טרטקובר, תל-אביב 1970, עמ' 31 - 45.

12.11

שיעור 3: העולם היהודי בעקבות כיבושי האסלאם (מרים)
עלייתו והתגבשותו של עולם האסלאם; המרכז הבבלי מול המרכז הארץ-ישראלי; עליית המרכזים
החדשים בצפון אפריקה, מצרים וספרד - מיתוסים ומציאות.

אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, תל אביב 1996, עמ' 91-61.
ירחמיאל ברודי, צוהר לספרות הגאונים, תל אביב 1998, עמ' 43-13 (פרק ראשון).
משה גיל, ארץ ישראל בתקופה המוסלמית הראשונה (634-1099), תל-אביב תשמ"ג, כרך ראשון, עמ'
451-405.

א' גרוסמן, ראשות הגולה בבבל בתקופת הגאונים, ירושלים תשמ"ד, עמ' 45 - 57, 75 - 80, 97 -
99.

G.D. Cohen, *The Book of Tradition (Sefer Ha-Qabbalah)*, London 1969, pp. XLIII-L,
LVI-LXII העברית עמ' 46-5.

G.D. Cohen, 'The Story of the Four Captives*', *PAAJR*. 29 (1961), pp. 55-131

19.11

שיעור 4: צמיחת המרכזים החדשים במערב (אלישבע)
היהודים באיטליה; עליית המרכזים החדשים בספרד, צרפת ואשכנז - מיתוסים ומציאות.
א' גרוסמן, 'הגירת יהודים אל גרמניה והתיישבותם בה במאות ט-יא', בתוך: א' שנאן (עורך), יצחק חן
ואורה לימור (עורכים), לידתה של אירופה, האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ג.
א' גראבויס, 'דמותו האגדית של קארל הגדול במקורות העבריים של ימי הביניים', תרביץ, לו (תשכ"ז),
עמ' 22 - 58

Joshua Holo, *Byzantine Jewry in the Mediterranean Economy* (Cambridge, 2009).

Julia H.M.Smith, *Europe after Rome* (Oxford, 2005), 253-292

Rosamond McKitterick, *The Early Middle Ages* (Cambridge, 2001), 1-20.

26.11

שיעור 5: בין נצרות ליהדות - שיח דתות (ישראל)
העמדה התיאולוגית; ועידות הכנסייה; הבולות האפיפיוריות; החוק הקאנוני.

מתי א-ג, כא-כח.

J. Parkes, *The Conflict of the Church and the Synagogue*, New York 1934, pp. 307-344.

ק' סטאו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים תשנ"ז, עמ' 15 - 46.

ג' כהן, כעיוור במראה: היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 27 - 92.

3.12

שיעור 6: בין אסלאם ליהדות - שיחדות (מרים)

קווי הדמיון ונקודות השוני, שתי דתות אברהמיות, הסברים אפשריים למקור הדמיון.

מייקל קוק, מוחמד, ירושלים תשנ"ג, פרק 2, עמ' 21-31.

יצחק גולדציהר, הרצאות על האיסלאם, 9-19, עמ' 26-29.

אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, עמ' 81-91.

10.12

שיעור 7: פולמוס בין דתי באסלאם (מרים ג.)

מה הוא פולמוס דתי ולמי הוא נועד? מקומו של הפולמוס בתרבות האסלאמית; אבן חזם אלאנדלוסי, סמואל אלמגרב, סיפורי הנזיר בחירא.

חווה לצרוס יפה, עולמות שזורים; ביקורת המקרא המוסלמית בימי הביניים, ירושלים 1998, עמ' 13-60.

ברנרד לואיס, היהודים בעולם האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 64-98 (פרק שני).

17.12

שיעור 8: ריאליה יהודית וחיי יום-יום ובארצות הנצרות (אלישבע)

*Alfred Haverkamp, "Jews and Urban Life: Bonds and Relationships," in Christoph Cluse, *The Jews of Europe in the Middle Ages*, Turnhout, 2004, 55-70

Elisheva Baumgarten, "Daily Commodities and Religious Identity", *Studies in Church History* 50 (2014) 97-121

24.12

שיעור 9: ריאליה יהודית וחיי יום-יום ובארצות האסלאם

S. D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Jewish Communities of the Arab World As Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, Berkeley 1983, vol. IV, pp. 1-46 (chap. XI A 1)

31.12

שיעור 10: המשפחה היהודית בארצות האסלאם (מרים)

המשפחה המורחבת והתא המשפחתי הגרעיני, נישואין ואהבה? פוליגמיה, אמהות ואבהות, ילדים ומתבגרים, בין אחים ואחיות, עבדים ושפחות, כיבוד הורים.

ש"ד גויטיין, חברה ים תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 409-534.
מרים פרנקל, "שאווגלינעוורים; עלהתבגרותמתבגריםבחברהיהודיתבארצותהאסלאמבימיהביניים",
זמנים- רבעוןלהיסטוריה, גליוןמספר 102, אביב 2008, עמ' 8-17.
Miriam Frenkel, "Slavery in Jewish Medieval Society under Islam - A Gendered
perspective", in: M. Morgenstern, C. Boudignon, C. Tietz (eds.), *Maennlich und
WeiblichschufErSie*, Goettingen 2011, pp. 249-260.
אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים, ירושלים תשס"א, עמ' 63-87.
(פרק שני).
מ"ע פרידמן, "ההלכה כעדות לחיי המין אצל היהודים שבארצות האסלאם בימי הביניים - כיסוי הפנים
ונישואי מתעה", פעמים 45 (1990), עמ' 98-107.

7.1

שיעור 11: המשפחה היהודית באשכנז בימי הביניים (אלישבע)
מקומו של התא המשפחתי בחברה, בין הורים לילדים, נשים ואמהות, בין אבות לילדיהם, נישואים
וגירושים, עגינות ואלמנות.
אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים, ירושלים תשס"א, 88-173,
398-458 (פרקים 4, 11).
שמחה גולדין, "המושג 'משפחה' אצל יהודי צפון צרפת וגרמניה בימי הביניים", בתוך: מ' אליאב פלדון
ו' חן (עורכים), נשים, זקנים וטף, ירושלים 2001, עמ' 55-45.
א' מרקוס, טקסי ילדות, ירושלים תשנ"ח, עמ' 106-141 (פרק חמישי).

14.1

שיעור 12: מעמד המשפטי של היהודים בארצות האסלאם
אנשי ספר ובני חסות; מתפיסה דתית למעמד משפטי; שיטת החסות: עקרונות ומציאות.
מרקהן, בצלהסהרוהצלב, חיפה 2001, עמ' 97-127.
C. Cahen, 'Dhimma', *Encyclopedia of Islam*, II, 1983, pp. 227 -231.
Gustav Von Grunebaum, 'Eastern Jewry under Islam', *Viator*, II (1971), pp. 365-372.
ברנרד לואיס, היהודים בארצות האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 11-63 (פרק ראשון).

21.1

שיעור 13: מעמד של היהודים בארצות הנצרות והשינויים ביחס הכנסייה כלפי היהודים במאות יב-ג'
המורשת של החקיקה הרומית; גזירות להגבלות דתיות ולהמרת דת באיטליה, בביזנטיון ובצרפת;
שיעבוד היהודים בקיסרות הרומית הקדושה; אווירת הרחוב והשתקפותה בדרשה ובאמנות התקופה.
עמדת האפיפיורים הגדולים; אינוקנטיוס הג' והועידה הלאטרנית הרביעית; מדיניותם של הונוריוס הג',
גרגוריוסהט' ואינוקנטיוס הד'; חוקי היהודים של הכנסייה.

א' לינדר, 'החוק הרומי בחקר תולדות עם ישראל', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים,
ו(תשמ"ד), עמ' 257-243.

ש' בארון, "מלוא הריבונות האפוסטולית" ו"שעבוד היהודים" בימי הביניים', בתוך: ספר יובל ליצחק
בער במלאת לו שבעים שנה, ירושלים תשכ"א, עמ' 124 - 102 (eq&); הנ"ל, ממדיה העולמיים של
ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו).

D. Abulafia, 'The King and the Jews - The Jews in the Ruler's Service', in: C. Cluse
(ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, Turnhout
2004, pp. 43-53

F. Lotter, 'The Scope and Effectiveness Imperial Jewry Law in the High Middle Ages',
Jewish History. 4 (1989), pp. 31-58

S. Grayzel, *The Church and the Jews in the XIIIth Century*, I, Philadelphia 1933, pp.

9-83

Guido Kisch, *The Jews in Medieval Germany A Study of Their Legal and Social Status* : New York 1970, pp. 129-153.

S. Grayzel, 'The Papal Bull Sicut Judeis', *Studies and Essays in Honor of Abraham A. Neuman*, Philadelphia 1962, pp. 17-32

ק' סטאו, 'שנאת ישראל או אהבת הכנסייה: גישת האפיפיורים ליהודים', בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנאת ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם, עמ' 91 - 111.

28.1

שיעור 14: צמיחתה של הקהילה היהודית בארצות האסלאם ומוסדותיה (מרים).
רעיונות היסוד של הקהילה; מוסדות הקהילה המקומית; הנהגות אזוריות.

י' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 - 41.
ח"ה בן ששון, 'מקומה של הקהילה' - העיר בתולדות ישראל', הקהילה היהודית בימי הביניים, ירושלים תשל"ו, עמ' 7 - 23.

ש"ד גויטיין, חברה ים-תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 109-168.
מ' בן ששון, 'קשרי מגרב-מזרח במאות ה-15 וה-16: נאמנות, מחויבות, שותפות', פעמים, 38 (תשמ"ט), עמ' 35 - 48.

מ' בן ששון, 'ההנהגה העצמית של היהודים בארצות האסלאם במאות ה-7 עד ה-12', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן (עורכים), קהל ישראל. השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ב', ירושלים תשס"ב, עמ' 11 - 55.

Additional Reading Material:

see syllabus

Course/Module evaluation:

End of year written/oral examination 80 %

Presentation 0 %

Participation in Tutorials 20 %

Project work 0 %

Assignments 0 %

Reports 0 %

Research project 0 %

Quizzes 0 %

Other 0 %

Additional information: